

hřřřřřřřřř

295

278

2004

ՁԵԻՄՑ ՅԵՅՐԱԿ

ՀԱՅ

ՍՐԲԱԶԱՆ ԵՒ ԳԵՂՋՈՒԿ

ՀԱՄԵՐԳԻ

Խմբագրեց՝ համառոտ ներածութեամբ

ԿՈՄԻՏԵԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏ

10.

ԱՂՆԲՍԱՆԴՐԻՍ.

ԽՆԱՅՈՂԱԿԱՆ ՏՊԱՐԱՆ

1911

784

4-68

ՁԵՌԱՅ ՇԵՏՐԱԿ

84
— 68

ՀԱՅ

ՍՐԲԱԶԱՆ ԵՒ ԳԵՂԶՈՒԿ

ՀԱՄԵՐԳԻ

ԽՏԻՍՈՒՆՆԵՐ ԳԼԽԱՆՈՍ ՆԵՐԱԾՈՒԼԵԱՄԲ

ԿՈՄԻՏԵԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏ

ԱՂԱՅԻՍԵՆԳՐԻԱ

ԽՆԱՅՈՂԱԿԱՆ ՅՊԱՐԱՆ

1911

Երևանի Կոմիտեի գրադարան

ԱՐՏԱՏԱԿԷԼԻ ԱՐԳԻԼԵԱԼ Ի.

Կոմիտաս վարդապետի ստորագրու-
թիւնը չի կրող օրինակներն անվաւեր են

295-2014

ԿՁ 294

(32628-62)

Ձ

Ե Ր Կ Ո Ւ Խ Ո Ս Ք

Հայ գեղջուկը բնագոյաբար բաժնած է իր
երգական երաժշտութիւնը երեք տեսակի՝

Ա. ԲԱՌ ԱՍԵԼ ,

Բ. ԽԱՂ ԱՍԵԼ ԵՒ

Գ. ԽԱՂ ԿԱՆՁԵԼ :

Ա. ԲԱՌ ԱՍԵԼ կը նշանակէ բառ առ բառ
ասել՝ հասիկ հասիկ հնչել՝ եղանակաւոր պատ-
մել. համազօր հնոց *վեպ ասել* իմաստին: Յի-
րաւի, այս կարգի երաժշտական գրականութեան
նիւթն է, բացառապէս, հին եւ նոր ժողովր-
դական անգիր գիպասանութիւնը: Ռոմանտե-
վէպերը կը պատմուին գեղջուկի հանգստեան
օրերուն՝ ձմեռուան երկար գիշերներուն եւ
խրհիքի մէջ նստած, ուստի *նստամանց* եւս կա-
սեն: *Նստամանց* վէպերը *բառ ասելու* պահուն
ունկնդիրներն, առ հասարակ, բոլորովին խոր-
հրդաւոր լռութիւն կը պահեն, ջերմեռանդ
հաւատացեալի տեսք կառնեն եւ ակնապիշ
կ'ունկնդրեն գեղջուկ գուսանի հնչուն բերանո-
լիսօտող անցեալն ու ներկան:

52159 - Կ. Գ.

Այս ձեւը կը սլարունակէ հայ գեղջուկ երաժշտութեան տարերքը՝ բառերի հնչական ելեւէջը՝ *հիմնածայն, շեշտ եւ յուր*, եւ տալաւ չափութեան հիմունքները՝ վանկերի ամանակը՝ *սուղ եւ երկար*։ Բառ *ասելու* ելեւէջն անկաշուն է, իսկ ամանակը՝ հաստատուն։

Բ. ԽԱՂ ԱՍԵԼ կը նշանակէ՝ խաղաւոր, ռնաւոր, նոխ անել՝ երգել։ *բառ ասելու* եղանակաւորումն է։ Այս ռնով կ'երգուին գրեթէ բոլոր տեսակ գեղջուկ երգերը եւ մեներգի բնոյթ չունեցող վիպերգերը։ *Խաղ ասելու* ձայնաւարն ու տաղաչափութիւնն հարուստ է։

Գ. ԽԱՂ ԿԱՆՉԵԼ կը նշանակէ՝ խաղաւոր, ռնաւոր, նոխ կանչել՝ բարձրածայն ու զարդարուն գեղգեղելով երգել։ *Խաղ կանչելը Խաղ ասելուն* ընդարձակ ձեւն է։ Այս ռնով կ'երգուին, ըստ մեծի մասին մեներգները, որոնց ձայնեւեւէջներն առաւել ընդարձակ սահման ու պտոյտներ ունին, որպէս դիւցազներգութիւնները, վիպերգութիւնները, անտունիները, ողբերը, եւայլն։

Հայ եղանակներն ունին նոխ, ինքնատիպ տոնումներ եւ շեշտաւորումներ, որոնք, չափածոյ լինելով հանդերձ, ազատ ու անկախ են, հակառակ արեւմտեան երաժշտութեան, ուր յանգրն ու շեշտ փոխադարձաբար կաշկանդուած են։ Հայկական երաժշտական յանգն ու շեշտ միասին կը կենդանացնեն մի այնպիսի ձայնա-

կան տեսարան, ուր առաջինը կը գծագրէ հոգուն
ու օրսի յուզումներու տեսողութիւնները՝ համա-
շափ ու յանգաւոր տրոհումներով. իսկ երկրորդը
կը նկարէ՝ քափն ու էռանդը՝ բազմատեսակ ու
պերն ձայներանգներով :

Հայ գեղջուկ երգերն ունին այսպիսի շէնք.

ա. ԲՈՒՆ ԵՐԳ, որ կրկնակ յունի.

բ. ԲՈՒՆ ԵՐԳ եւ կրկնակ՝ փոխ առ փոխ
երգելի.

գ. ԲՈՒՆ ԵՐԳ եւ կրկնակ՝ տող առ տող ու
փոխ առ փոխ երգելի եւ

դ. ԵՐԿՈՒ ԶԱՆՍԶԱՆ ԵՐԳԵՐ, որոնք հարց
ու պատասխան են, կամ որ եւ է ներքին նան-
գամանով են կապուած, առաջին, երկրորդ եւ
երրորդ ձեւերով փոխադարձաբար հիւսուելով
երգելի :

Բուն երգը կ'ընդգրկէ եղանակի վիպա-
կանը. իսկ կրկնակը՝ բնարականը, որ գեղջուկ
երաժեշտութեան ոգին է. ուստի բուն երգի եղա-
նակն անոն է, անպանոյն ու պարզ է՝ նման
խօսելուն. իսկ կրկնակինը՝ ռնաւոր, զարդարուն
եւ շարժուն :

Բուն երգի բանաստեղծութիւնը համեմուած
է պատկերաւոր համեմատութիւններով, իսկ
կրկնակինը՝ գոյնզգոյն բացազանչութիւններով
կամ կարն ու կտուկ նկարագրութիւններով :
Առաջինը կը բացատրէ միտքը, երկրորդը կը
բարգմանէ զգացումները :

Գեղջուկը բնութեան հարազատ զաւակն է.
 ուսի հաւակել է բնութիւնը բովանդակ հոգ-
 ւել ու արտով: Իր երգերու մէջ բնութիւնը կը
 խօսէ. որովհետեւ բնութիւնն է նախ իր մէջ խօ-
 սած: Իր արտի մէջ բնութեան ծովը կը յուզուի,
 վասն զի ինքն իսկ բնութեան ալիքներու վրայ
 կը դեղերէ: Իր երգերն իր կեանքն են, զի իր
 ամբողջ կեանքը իր երգերու մէջն է ներշնչած:
 Վերջապէս, գեղջուկ երգերը տեսակ տեսակ
 ասուն հայելիներ են, որոնք զատ զատ, իրենց
 ծնունդ առած վայրերուն դիրքը, կլիման, բը-
 նութիւնը եւ կեանքը կանդրադարձնեն:

ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏ

ԾԱՆՅԹ. Տեսակիս գեղջուկ երգերու
 մեծ մասն առնուած է Կոմիտաս Վարդապետի
 եւ Մանուկ Աբեղեանի խմբագրած ժողովրդա-
 կան «Հապար ու մի խաղ», երգարաններու ն.
 եւ Բ. յիսնեակներէն: (Տպարան Մայր Աթոռոյ
 Ս. Էջմիածնի, 1904 եւ 1905):

ՄԱՍՆ Ա.

ՍՐԲԱԶԱՆ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

1.

Պ Ա Տ Ա Ր Ա Գ

Սո՛ւրբ, սո՛ւրբ, սո՛ւրբ, Տէ՛ր զօրութիւնց
լի են երկինք եւ երկիր փառօք քո .
օրհնութիւն ի բարձունս .

Օրհնեալ որ եկիր եւ զաշոցդ ես ան-
ուամբ տեսան .
ովստննա ի բարձունս :

2.

Ո Ղ Բ Տ Ի Ր Ա Մ Օ Ր Ն

Տիրամայրըն հանգէպ որդւոյն
կայր ի խաչին .

Եւ լըսելով ըզծարաւին
կայր ցտաղին .

Ի փուշ պսակըն դիտելով

Ողբ , կսծ վայ տայր իւր անձին :

«Աչա՛ցըս լոյս , ո՛րդեակ , Յիսուս ,
Ես ընդ քեզ միռանխմ» :

3. Ա.

ՋՐՈՐՀԱՆՈՒՄ ԵՐԳԵՐ

Ո՛վ զարմանալի խորհուրդ այս մեծ
 Երազիչն Աստուած ի Յորժանան եկեալ ,
 Յորժանան լուեալ փախստական դառ-
 նայր ,
 Վտակ առ վտակ պատգամաւոր լինէր .
 «Գե՛տ , մի՛ զարհուրիր , քո արարիչն
 եմ ես .
 Եկեալ մերթախմ եւ լուանամ զմեզս» :

3. Բ.

Այսօր ձայնն հայրակ յն
 Յերիցից իջ՛ալ հաճոյական՝
 Արեւելոյ Որլոյ վըլ՛ոյն :

«Ե՛յ յարգութ ,
 Գե՛տ յարգութ ,
 Գե՛տ Յորժանան» :

Յարգութան ձայնիւ երգէր
 Մեծ Կարապետն Յովնանէս :

4. Ա.

ՊԱՏԱՐԱԳԻ ԵՐԳԵՐ

Ամէն: Հա՛յր սուրբ, Որդի՛ք է սուրբ,
 Հոգի՛ք է սուրբ: Օրհնութիւնն Հօր եւ
 Որդւոյ եւ սրբոյ Հոգւոյն, այժմ եւ
 միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտեան ից: Ամէն:

4. Բ.

Տէ՛ր, ողորմեա՛, Տէ՛ր, ողորմեա՛,
 Տէ՛ր, ողորմեա՛, Տէ՛ր, ողորմեա՛:

Արի՛, Աստուած հարցն մերոց,
 Որ ապաւէնդ ես նիղելոց,
 Հաս յօգնութիւն ծառայից քոց,
 Լիբ օգնական ազգիս Հայոց:

Տ Ա Ղ Յ Ա Ր Ո Ւ Թ Ե Ա Ն

Հաւիւք մի պայծառ տեսի՝ անհաման ,
 Աննմանիդ ո՞վ նման. դո՛ւ նման՝ աննման :
 Յայն քառաթիւիւն յերայ՝ անհաման ,
 Աննմանիդ ո՞վ նման. դո՛ւ նման՝ աննման :

ՇԱՐԱԿԱՆ ՈՏՆԱԼՈՒԱՅԻ

Այսօր կանգնեցաւ .

Աւազան մ'ըրտու թեան՝

Ի թողու թիւն մեղաց մերոց :

Այսօր Տէրն մեր լուանայր

Զոտս աշակերտացն ,

Եւ պատուիրէր զայս ասելով .

«Մի ոմն ի ձէնջ , եղբարք ,

Մատենելոց է զիս ի մահ ,

Եւ որոշի յաշակերտացդ» :

Զայն լուեալ Պետրոսի՝

Ակնարկէր առ Յովնաննէս .

Հարցանել , թէ ո՞վ իցէ :

Քանն , զոր ասաց Յիսուս ,
Տրամեցոյց զիւր զաշակերտսն ,
Եւ խառվեց ան ամենեքեան :

7.

ՏԷՐՈՒՆԱԿԱՆ ԱՂՈԹՔ

Հա՛յր մեր , որ յերկինս ես ,
առւրբ եղիցի անուն քո ,
եկեացէ արքայութիւն քո ,
եղիցին կամք քո ,
որ գէտ յերկինս եւ յերկրի ,
զհոյ մեզ հանապազորդ
առւր մեզ այսօր ,
եւ թող մեզ զստրտիս մեր ,
որպէս եւ մէք թողումք
մերոց ստրտ սպանաց ,
եւ մի՛ տանիր զմեզ ի փորձութիւն ,
այլ փրկեա՛ ի չարէ :

I.

Կ Ա Լ Ե Ր Գ

Հօ՛, ոօ՛ւ, օ՛, լօ՛, լօ՛, լօ՛, լօ՛:

Ա՛րբ, ա՛րբ, քե՛ մատաղ .

Հօ՛, Է՛զը, ջա՛ն,

Հօ՛, ոօ՛ւել, հօ՛,

Հօ՛, ոօ՛ւել, հօ՛:

Հա՛, կա՛լ աբա, մա՛ն աբա .

Հօ՛, Է՛զը, ջա՛ն,

Հօ՛, ոօ՛ւել, հօ՛,

Հօ՛, ոօ՛ւել, հօ՛:

Հա՛, կալը դարման աբա .

Հօ՛, Է՛զը, ջա՛ն,

Հօ՛, ոօ՛ւել, հօ՛,

Հօ՛, ոօ՛ւել, հօ՛:

Յօրենն ինձ, դարմանը քեզ .

Հօ՛, Է՛զը, ջա՛ն,

Հօ՛, ոօ՛ւել, հօ՛,

Հօ՛, ոօ՛ւել, հօ՛:

Հաշմանը դարձան արա ,

Հաշմանը դարձան արա .

Պոե'րե , հօ'ւմ , պոե' ,

Պոե'րե , հօ'ւմ , պոե' ,

Պոե'րե , ջա'ն :

ՍԱՅԼԵՐԳ ՂԱԶԱԽ ԳԱՒԱՌԻ

Հօ'ւ արա , գո'մէշ , ջա'ն ,

Հօ'ւ արա , գո'մէշ , ջա'ն ,

Հօ'ւ արա , գո'մէշ , ջա'ն , հօ' .

Հօ'ւ ել , հօ'ւ ել , հօ'ւ ել , հօ'ւ ել .

Հօ' , ջա'ն , հօ' :

Թօ'ւ արա , գո'մէշ , ջա'ն ,

Թօ'ւ արա , գո'մէշ , ջա'ն ,

Թօ'ւ արա , գո'մէշ , ջա'ն , հօ' .

Հօ'ւ ել , հօ'ւ ել , հօ'ւ ել , հօ'ւ ել .

Հօ' , ջա'ն , հօ' :

ՍԱՅԼԵՐԳ ՎԱՅՈՅ ԶՈՐԻ

Հօ՛ւ արա , Է՛ղօ՛ ,

Զա՛ն , ա՛ղբեր , ջա՛ն , հօ՛ .

Թօ՛ւ արա , Է՛ղօ՛ ,

Զա՛ն , ա՛ղբեր .

Դե՛ , սի՛րուց , Է՛լ , Է՛լ , Է՛լ , Է՛լ ,

Դե՛ , ծի՛րաց , Է՛լ , Է՛լ , Է՛լ , Է՛լ ,

Դե՛ , տն՛կաց , Է՛լ , Է՛լ , Է՛լ , Է՛լ , հօ՛ :

Հօ՛ւ արա աղբ ,

Զա՛ն , ա՛ղբեր , ջա՛ն , հօ՛ .

Թօ՛ւ արա աղբ ,

Զա՛ն , ա՛ղբեր .

Դե՛ , սի՛րուց , Է՛լ , Է՛լ , Է՛լ , Է՛լ ,

Դե՛ , ծի՛րաց , Է՛լ , Է՛լ , Է՛լ , Է՛լ ,

Դե՛ , տն՛կաց , Է՛լ , Է՛լ , Է՛լ , Է՛լ , հօ՛ :

ՄՈԿԱՅ ՄԻՐՉԱ.

Դ Ի Ի Ց Ա Ձ Ն Ե Ր Գ

Օրն էր ուրբաթ ,
 Լուս ի շաբաթ ,
 Գեաշա էրիր ենք Մալաքեաւէն .
 Թըղթիկ մեկաւ Ջըղիրու քաղքէն ,
 Ասին , բերին Մալաքեաւէն ,
 Տուին ի ձեռ Մոկաց Միրդէն ,
 Հազա՛ր ափսոս Մոկաց Միրդէն :

Սուկ , կարգաց քաղցրիկ լեզուէն ,
 Էրաւ մաղդէն ,
 Շըլեց աչքեր , կախեց չանէն ,
 Քաղուաւ զոյն կաճիր երեսէն :
 Հազա՛ր ափսոս Մոկաց Միրդէն :

Կանչեց , ասաց իւր մըշակին ,—
 Դո՛ւս քաշի բող — բեդաւին ,
 Վըրայ դըրէք թամբը սադաֆին ,
 Սաֆար կերթամ չուր Ջըղիրէն :
 Հազա՛ր ափսոս Մոկաց Միրդէն : Եւն .

3. Ա.

Թ Ե Ի Պ Ա Ր

Սարը սարի նման չէ ,

Հօ՛յ , օրօ՛ր , աղիւնօ ,

Վարը քարի նման չէ .

Հօ՛յ , օրօ՛ր , աղիւնօ ,

Հարան ու աղջիկ շատ տեսայ ,

Հօ՛յ , օրօ՛ր աղիւնօ ,

Մէկն իմ եարին նման չէ :

Հօ՛յ , օրօ՛ր , աղիւնօ :

3. Բ.

ԹԸՌՆՈՑԻ ՊԱՐ

Սո՛նա եա՛ր, Սո՛նա եա՛ր,
Սո՛նա սիրու՛ն, Սո՛նա եա՛ր:

Վարդավառը գալիս ա,
Սո՛նա եա՛ր, Սո՛նա եա՛ր,

Ծաղիկը ցընծալիս ա,
Սո՛նա սիրու՛ն, Սո՛նա եա՛ր,

Ա՛յ գիւլում կանչող աղջիկ,
Սո՛նա եա՛ր, Սո՛նա եա՛ր,

Ձենք ծելվելալիս ա:
Սո՛նա սիրու՛ն, Սո՛նա եա՛ր:

Հ Ո Վ Ո Ւ Ե Ր Գ

Քէլէր, ցօլէր՝ իմ հարը,

Արեւի տակին

Քէլէր, ցօլէր՝ իմ հարը.

Սարի սովոր,

Մեն մենաւոր,

Շէ'կ տըղայ,

Շո'ղ արեգակ,

Թո'ղ արեգակ,

Ե'կ, տըղայ:

Քէլէր, ցօլէր՝ իմ հարը,

Աղբիւրի տակին

Քէլէր, ցօլէր՝ իմ հարը:

Կանաչ առուով,

Կանաչ առուով,

Ե'կ, տըղայ,

Բաղովն արի,

Շաղովն արի,

Շէ'կ տըղայ:

Քէլէր , ցօլէր՝ իմ հարը ,

Գերանդին ուսին

Քէլէր , ցօլէր՝ իմ հարը ,

Հունձ հս արել ,

Քրտինք դառել ,

Շէ'կ տըղայ ,

Հով ծառի տակ ,

Զով ծառի տակ ,

Ե'կ , տըղայ :

Քէլէր , ցօլէր՝ իմ հարը ,

Զա'ն աչքի լուսին ,

Քէլէր , ցօլէր՝ իմ հարը ,

Հով է , քընի'ր ,

Զով է , քընի'ր ,

Ե'կ , տըղայ ,

Հունձ հս արել ,

Շատ բեղարել ,

Շէ'կ տըղայ :

ԾԱՂՐԵՐԴ ԱՂՔԱՏՈՒԹԵԱՆ

ԿԱԹ ԿԹԵԼՈՒ ԵՐԳ

Հինգ էժ ունիմ ուր էժէլով ,
 Իլիլի , սիլիլի .

Կաթ կը կըթեմ պըղընձնէլով ,
 Իլիլի , սիլիլի .

Սեր կը չափեմ կաւի չափով ,
 Իլիլի , սիլիլի .

Եղ կը հանեմ լըւի տըլով ,
 Իլիլի , սիլիլի :

ՊԱՐԵՐԳ ԹԸՌՆՈՑԻ

Զս'ր՝ զը'նզը, զս'ր զը'նզը, քո'ղ զընգա.

Պարենք գիւեր լուսընկայ:

Էս գիշեր՝ լուսնակ գիշեր,

Զս'ր՝ զը'նզը, զս'ր զը'նզը, քո'ղ զընգա.

Զիւնն եկեր՝ գետին նաշխեր:

Պարենք գիւեր լուսընկայ:

Էլի պարը բոլորաւ,

Ետըս միջին մոլորաւ:

ԳԵՂՁԿԱԿԱՆ ՍԻՐԵՐԳ

Կույսն տառայ, Էլայ սարը,
 Չը գըտայ ֆիդան Էարը,
 Ֆիդան Էարը ինձ տըէք,
 Չը քաշեմ ահ ու զարը:

Մեծ սարի հովին մեռնեմ,
 Շէկ տըղի բոյին մեռնեմ.
 Մի տարի ա չե՛մ տեսել,—
 Տեսնողի աչքին մեռնեմ:

Բըլբուլը դարի վերայ,
 Խնձորը սարի վերայ.
 Սիրած սիրածի տային,
 Չոր գեանէ՛ն՝ քարի վերայ:

ԳԵՂՁԿԱԿԱՆ ՍԻՐԵՐԳ

Սարէն ելաւ երկու մուխ ,

Բոյիդ մեռնիմ ,

Մինը հանդ ա , մինը ծուխ ,

Սոյիդ մեռնիմ .

Երկու սիրուն երեւաց ,

Բոյիդ մեռնիմ ,

Մինը չէկ ա , մինը լմուխ :

Սոյիդ մեռնիմ :

Իմ ետին է շատ խորտոխ ,

Աչքերը նռան հատիկ .

Աստուած ս'ըէք , աղբը բախք ,

Ինձ տարէք ետրիս մօտիկ :

ԳԵՂՁԿԱԿԱՆ ՍԻՐԵՐԳ

Գընա՛ , գընա՛ , հետիդ եմ ,

Հա՛ , հա՛ , հա՛ . հա՛ , հա՛ , հա՛ , հա՛ .

Սարիւնօ , եա՛ր ջան ,

Եարիւնօ , եա՛ր ջան ,

Կարմըր խնձոր գօտիդ եմ ,

Հա՛ , եարիւնօ . եար ջան ,

Սարիւնօ եա՛ր ջան :

Դու ինձ էս տեղ չես թողնի ,

Որ տեղ երթաս մօտիդ եմ :

Ապարանը քորոտ ա ,

Սիրուն կանաչ արօտ ա .

Ուղիդ եօթը տարի ա ,

Քոյրն աղբօրը կարօտ ա :

ՄԱՍՆ Գ.

(Շարունակութիւն)

I. Ա.

Ք Ա Ղ Շ Ա Ն Ե Ր Գ

Քաղհան կանեմ հօ՛ բարով ,

Եար , նայ , նայ , նայ , նայ , նայ ,

Տոլմա կեփեմ բիբարով ,

Սոնա եարբմ , նայ , նայ .

Աշնան անի լաւ օրեր ,

Եար , նայ , նայ , նայ , նայ , նայ ,

Բամպակ քաղեմ հու բարով :

Սոնա , եարբմ , նայ , նայ :

ՀԱՐՍԱՆԵԿԱՆ ՊԱՐԵՐԳ

(Ծաղրերգ)

Խուժար պառկե երեսրաց ,

Հո'ւյ , հո'ւյ , հոպալքսա' , դըմբա' .

Դեղին կարպետ , բըմբուլ բարձ :

Հո'ւյ , հո'ւյ , հոպալքսա' , դըմբա' ,

Հե'յ , հե'յ , լա'ւն ե . հե'յ , հե'յ , լա'ւն ե ,

Հե'յ , հե'յ , լա'ւն ե . հե'յ , հե'յ , լա'ւն ե :

Անուշ քընէ երես բաց ,

Սահակն եկաւ խելք գընաց :

Հաջոնց կալը բոլորպար ,

Խուժար մէջը կը խաղար :

Ծամեր թալուկ իւր յետեւ ,

Կը թըռլըրէր շատ թեթեւ :

« Հաստա'տ մընայ մեր հաջին ,

Որ պահէ մեր նոր փեսին » :

Գարնան բացուաւ նոր լալա ,

Խուժար բերաւ ջուխտ բալա :

Աչքըդ լոյս , հաջի աղա ,

Թոռներուդ հալաւ արա :

Պ Ա Ն Դ Ի Տ Ի Ե Ր Գ

Կռու՛նկ , ուստի՞ կուգաս , ծառայ Լո՛մ
ձայնիդ ,

Կռո՛ւնկ , մեր աշխարհէն խաբրիկ մը
չունիս :

Թողեր Լո՛մ ու Եկեր մըլքերս ու այգիս ,
Քանի որ ա՛խ կանամ , կու քաղուի
հոգիս :

Ղարիբի սիրտն է խոց , ջիկեարն է
վարամ ,

Կերած հացն է լեզի ու ջուրն է հարամ :

Ինձ պատասխան չտուիր , Ելար , գնացիր
Կռո՛ւնկ , մեր աշխարհէն գնա , հեռացիր :

ՀԱՐՍՆՈՒԿԻՆԵՐԳ

Արևել թըռվըրով ելաւ ,
 Իմ չիմարի եարը .

Մեր բանը կռուով ելաւ ,
 Դարդիման եարը .

Թըչնամու ողորն մեռնի ,
 Իմ չիմարի եարը ,

Իրա չար սըրտովն ելաւ :
 Դարդիման եարը :

Ճրագը վառ ա , վառ ա ,
 Հօր հետ վառամարդ դառայ .
 Մէր ու աղբէր թող տուի ,
 Ես իմ սիրածին առայ :

Գարափի ծէրին կանչի ,
 Թող թչնամին ամառչի .
 Արևելի մեռնիմ , ետ'ը ջան ,
 Չինարի պէս կանանչի :

ՕՏԱՐՈՒԹԵԱՆ ԵՐԳ

Կանչէ՛, կռու՛նկ, կանչէ՛, քանի դարուն է
 Ղարիբնեքու սիրա՛րը գունդ գունդ
 արունէ .

Կռո՛ւնկ ջան, կռո՛ւնկ ջան, գարուն է,
 Կռո՛ւնկ ջան, կռո՛ւնկ ջան, գարուն է.
 Ա՛խ, սիրօքս արուն է:

Կանչէ՛, կռո՛ւնկ, կանչէ՛, քանի արօտ է.
 Աշխարհն է արեգակ, սիրա՛րս կարօտ է.

Կռո՛ւնկ ջան, կռո՛ւնկ ջան, արօտ է,
 Կռո՛ւնկ ջան, կռո՛ւնկ ջան, արօտ է.
 Ա՛խ, սիրօքս կարօտ է:

Կանչէ՛, կռո՛ւնկ, կանչէ՛, քանի արեւ է.
 Աշնան կերթաս երկիր, ետրիս բարեւէ.

Կռո՛ւնկ ջան, կռո՛ւնկ ջան, արեւ է,
 Կռո՛ւնկ ջան, կռո՛ւնկ ջան, արեւ է,
 Ա՛խ, ետրիս բարեւէ:

ԲԱՐԵԿԵՆԴԱՆԻ ԵՐԳ

Եկէ՛ք, տեսէ՛ք, ի՞նչն է կերի զինչ .
 Եկէ՛ք, տեսէ՛ք, էծն է կերի զթուփ ,
 Էծ վըր թըփին ,
 Թուփ վըր էգուն ,
 Էգ պարագուն , պարագուն .
 Ի՞նչ խէր ու բարի մ' էր եկաւ ,
 Էս տարուանս տարուն :

Եկէ՛ք, տեսէ՛ք, ի՞նչն է կերի զէծն .
 Եկէ՛ք, տեսէ՛ք, զէլն է կերի զէծն .
 Գէլ վըր էծուն ,
 Էծ վըր թըփին , (ըս վերնոյն) :

Եկէ՛ք, տեսէ՛ք, ի՞նչն է կերի զգէլն .
 Եկէ՛ք, տեսէ՛ք, խոզն է կերի զգէլն .
 Խոզ վըր գիւռն ,
 Գէլ վըր էծուն ,
 Էծ վըր թըփին , (ըս վերնոյն) :
 Եւ այլն :

12. Բ.

Թ Ե Ի Պ Ա Ր

Շորորա, անուշ, ջա՛ն, շորորա:
 Անուշի շորորով ես կորայ:
 Վարդ եմ քաղել շաղկերով,
 Շորորա, անուշ, ջա՛ն, շորորա:
 Վեր եմ գրքել մաղկերով.
 Անուշի շորորով ես կորայ:
 Մի ջուխդ շամամ եմ կորցրել,
 Շորորա, անուշ, ջա՛ն, շորորա:
 Իրա կանաչ թաղերով:
 Անուշի շորորով ես կորայ:

12. Գ.

Փ Ա Թ Պ Ա Ր

Հո՛ւլ, հո՛ւլ, հո՛ւլ լինի
 Եարիս տունը ծո՛ւլ լինի.
 Թո՛ւլ, քո՛ղ, քո՛ղ լինի,
 Եարես քամարով լինի:
 Դե՛ զանեֆ, զանեֆ, հողը հանեֆ,
 Մեր քենամու դողը հանեֆ:

Ծաղիկ եւ ծաղկանց միջին ,
Հո՛ւլ , հո՛ւլ , հո՛ւլ լինի ,
Մի հաս եւ աղջկանց միջին ,
Եարիս տունը ծո՛ւլ լինի .
Եւր ինձ պարզէրես արա ,
Թո՛ւլ , քո՛ւլ , քո՛ւլ լինի ,
Իմ բնի՛ւր մարդկանց միջին :
Եարքս համարով լինի :
Դե՛ զանեք , զանեք , հողը հանեք ,
Մեր բռնամու գողը հանեք :

Արի մի փոթաբար խաղանք ,
Տընկող մընանք չը կ'սղանք ,
Հարսանիքիդ ալիւլը
Մուղճու ուխտեց վաղ անցանք :
Իրար հետ բաղը գնանք ,
Ուտենք , խմենք , լիանանք ,
Թըշնամու աչքը հանենք ,
Մեր Սատըծուց զոհանանք :

ԳՈՒԹԱՆԵՐԳ ԼՈՒՈՒԱՅ ԳԱԻԱՌԻ

Հօ՛ւ:—

Օրհնեա՛լ է Աստուած ,

Յիշեա՛լ է Աստուած ,

Հօ՛ւ , հօ՛ւ , եօ՛ւ-ա՛ւ , հօ՛ւ հօ՛ւ հօ՛ւ հօ՛ւ հօ՛ւ .

Պոե՛րե , զոմե , հօ՛ւ , հօ՛ւ , եօ՛ւ- ա՛ւ .

Ա՛ն , հա՛ւ զոմե , հօ՛ւ , հօ՛ւ , եօ՛ւ- ա՛ւ .

Տա՛ւր , հա՛ւ զոմե , հօ՛ւ , հօ՛ւ , եօ՛ւ :

Լուսը Լուսացաւ ,

Հա՛ւ , հա՛ւ ,

Փա՛նք քեզ , Տե՛ր .

Բարի՛ն շատացաւ :

Հե՛ւ , հե՛ւ , հե՛ւ , հե՛ւ , հօ՛ւ , հօ՛ւ .

եօ՛ւ- ա՛ւ , հօ՛ւ , հօ՛ւ , հօ՛ւ , հօ՛ւ , հօ՛ւ :

Պոե՛րե , զոմե , հօ՛ւ , հօ՛ւ , եօ՛ւ- ա՛ւ

Ա՛ն , հա՛ւ զոմե , հօ՛ւ , հօ՛ւ , եօ՛ւ- ա՛ւ .

Տա՛ւր , հա՛ւ զոմե , հօ՛ւ հօ՛ւ եօ՛ւ :

Աղօթքան բացուաւ ,

Հա՛ւ , հա՛ւ ,

Փա՛նք քեզ , փա՛նք :

Մեր ժամը լըցուաւ :

Հե՛ւ , հե՛ւ , եւ այլն . (ըստ վերնոյն) :

Պոեռե, ջա՛ն, հօ՛, պոօ՛րօ, հօ՛, պսի՛ւզի,
ջան .

Հօռօլայ , հօռօլայ , քե՛ դուրբան
Շի՛մալ ջան , հօռօլայ , քե՛ մեռնիմ .
Լա՛շին ջան, հօռօլա՛յ, հօռօլա՛յ, հօռօլօ՛

Եղնարած քընի ,

Հա՛, հա՛ .

Վե՛ր կացեք , գութա՛նուր ,

Գութանը բանի :

Հե՛ , հե՛ , եւայլն (*ըստ վերնոյն*) :

Պոե՛րե , ջա՛ն , եւայլն (*ըստ վերնոյն*) :

Գալիս , գալիս է ,

Հա՛ , հա՛ .

Այ , նըլվր՛ս , նըլվրս ,

Այլը լալիս է .

Հե՛ , հե՛ , եւայլն : (*ըստ վերնոյն*) :

Հօ՛յ , դու ելաւ . հօ՛ ա՛ .

Հօ՛յ , դու՛ս ելաւ , հօ՛ , ա՛ ,

Հօ՛յ , դո՛ւս ելաւ , հօ՛ , ա՛ .

Հօռօ , հօռօ , հօռօ , հօռօ , հօռօ ,
Հօռօ , հօռօ , հօռօ , հօռօ , հօռօ . հօռօ .
Հօռօ , հօռօ , հօռօ , հօռօ , հօռօ ,
Հօռօ , հօռօ , հօռօ , հօռօ , հօռօ , հօռօ .

Հօ՛յ , ռա՛ւել ա , հօ՛ , ա՛ ,
Հօ՛յ , ռա՛ւել ա , հօ՛ , ա՛ ,
Հօ՛յ , ռա՛ւել ա , հօ՛ , ա՛ ,

Հօռօ , հօռօ , եւայլն (*rus վերնայն*):

Հօ՛ , դո՛ւս ելաւ , հօ՛:

Օրհնեա՛լ է Աստուած ,

Յիշեա՛լ է Աստուած:

Մաճկալը մաճին ,

Ա՛յ հորեւոր ,

Օղերն ականջին:

Հօտաղն է լալի ,

Քեի , ա՛յ լալիկ հօսալ ,

Միջակն է գալի:

Վարենք՝ շատանայ ,

Տո՛կան ջան ,

Տէրն ուրախանայ:

Թա՛փ տուր՝ թեւ արա ,

Ա՛յ խոփ ու ձեւիչ ,

Շուռ տուր՝ սե՛ւ արա: եւայլն

Ս Ի Փ Ա Ն Ա Յ Ք Ա Ջ Ե Ր

Փայլերգ.

Հօ՛, Լօ՛, Լօ՛: Սէպ Սիփանայ սարի
 վերան
 Կտրիճներ շտապով դալիւս կն միանում.
 Ս.յնտ'իլ անա՛ն որդիք, անյաղթ բարձր
 լերան,
 Զէնք ու զրահի կն ընթանում:

Ինչո՞ւ վտուում կն, զինւում,
 Սանձակոծ ձի հեծնում անհամբեր,
 Վառ արիւն է հողա քաջ սրաի մէջ
 կռում,
 Թըչում, անցնում կն ամպեր,
 Քան Սիփանայ պինդ քամին,
 Սըլանում կն գէպի ցած,
 Դաշտի մէջ է թըչնամին,
 Նա է վառում նորա վրէժն անմոռաց:
 Գազանաբար վատթար թըչնամին,
 Հատու սուսերը հանել,
 Հայ իշխանին է սպանել,
 Այս է վառում քաջերին:

Հայ որեւորն էլ ստի կանգնած՝
Այժմ թշնամուն մահու , մարտի
է կանչում ,
Մեծ վրէժ արեան վրէժ է նա
պահանջում .
Եւ թըշնամին պարտըւած ,
Թողնում փախչում սարէ սար ,
Յետ է ձգում մեծ աւար :

Արիւն թափեցին , փոխանակ արեան՝
Արիւն քամեց ծարաւի սուսեր ,
Սուրը յաղեցաւ , յետ դէրն պատեան ,
Ելնում են հիմա սէզ Սիփոնն ի վեր :
Սէզ Սիփոնայ կանաչ գլխին
Հայ քաջերն անում են մեծ խնդում
Եւ ամպերի թանձրութեան միջին ,
Հըսկայ Սիփոնն ամբողջ թընդում .
« Էլ մօտ չեն դայ մեզ թշնամիք ,
Սուր տեսան մեր պողվատիկ » :

3 2 3 2 9 1 0

U L U 3 U .

ՍՐԲԱԶԱՆ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

(Բս Մայր Աթոռոյ Ս. Էջմիածնի հմաւանդ
եղանակաց գրի առաւ եւ դաւանութեց
Հայր Կոմիսարս վարդապետ)

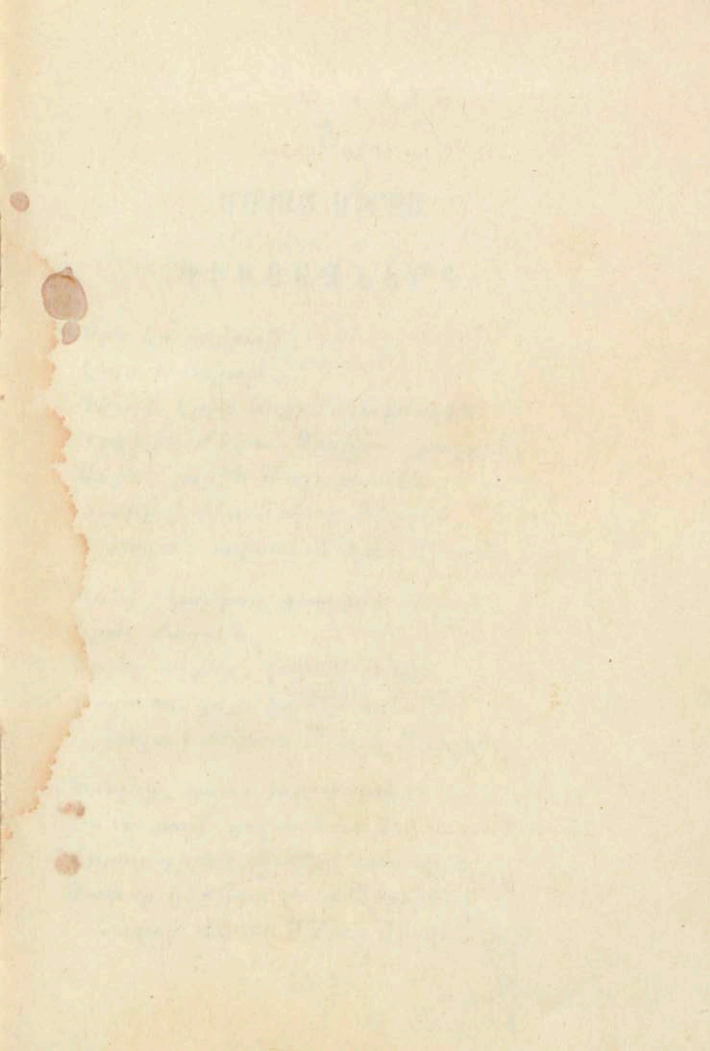
- 1.— Սուրճ, սուրճ Խմբերգ
վեցածայն եւ Բառածայն
- 2.— Տիրամայրն Մեներգ
Կոմիտաս վարդապետ
- 3.— ա) Ո՛վ զարմանալի
Բառածայն Խմբերգ
Կոմիտաս վրդ. Մեներգ
բ) Այսօր ձայնն հայրական Խմբերգ
Բառածայն
- 4.— ա) Ամեն: Հայր սուրճ Խմբերգ
վեցածայն
բ) Տե՛ր, ողորմեա Խմբերգ
Բառածայն
- 5.— Հաշիկ մի պայծառ տեսի Մեներգ
Կոմիտաս վարդապետ
- 6.— Այսօր կանգնեցաւ
Բառածայն Խմբերգ
Կոմիտաս վրդ. Մեներգ
- 7.— Հայր մեր Խմբերգ
Բառածայն

Մ Ա Ս Ն Բ .

ԳԵՂՋՈՒԿ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

(Գրի առաւ եւ դաշնաւորեց Կոմիտաս վրդապետ.)

- 1.— Կաշերգ եւ սայլերգ
Մեներգ
Կոմիտաս վրդ. Խմբ. Սահարեան
Խմբ. Սահարեան
- 2.— Մոկաց Միրզա
Մեներգ
Կոմիտաս վարդապետ
- 3.— ա) Սարը սարի նման չե
Խմբ. Սահարեան
Խմբ. Սահարեան
Խմբ. Սահարեան
- բ) Սոնա եւր
Խմբ. Սահարեան
Խմբ. Սահարեան
- 4.— Վեկեր , գոլեր
Մեներգ
Օր. Թ. Սահարեան
- 5.— ա) Հինգ եծ ունիւ
Խմբ. Սահարեան
Խմբ. Սահարեան
- բ) Չա՛ր , զրնգր
Խմբ. Սահարեան
Խմբ. Սահարեան
- 6.— Ծիրանի ծառ
Մեներգ
Կոմիտաս վարդապետ
- 7.— ա) Կուժն առաջ, եղայ սարը
Խմբ. Սահարեան
Խմբ. Սահարեան
- բ) Սարեն եղաւ երկու մուկ
Խմբ. Սահարեան
Խմբ. Սահարեան
- գ) Գնա՛, գնա՛, հեկիդ եւ
Խմբ. Սահարեան
Խմբ. Սահարեան

Zurff

0019037

278

2013

